

DRUŽB. SLOJEVITOST: Družb neenakost (diferenciacija) pomeni obstoj družb ustvarjenih različnosti med ljudmi. Posebna obl neenakost med ljudmi v družbi je **slojevitost (stratifikacija)**. = pomeni, da so družb skupine ali pos rangirane – hierarhično razporejene ena nad drugo, večinoma zaradi razlik v moči, ugledu in bogastvu (Weber). Vsaka obl družb slojevitosti se skuša utemeljiti kot pravična (legitima). – **zaprti sistemi slojevitosti:** če družbe temeljijo na pripisanem statusu; - **odprti:** če temeljijo na pridobljenih statusih; omogočajo mobilnost, gibljivost, prehajanje med sloji. **Oblike družb slojevitosti:** **SUŽNJELASTNIŠTVO:** delitev na svobodne in sužnje, kriterij delitve je osebna svoboda, družb status je pripisan, zaprt sistem slojevitosti. **FEVDALIZEM:** delitev na tri stanove (fevdalci, duhovščina, kmetje), kriterij delitve zemlje, družb status pripisan, zaprt stratifikacijski sistem. **KASTE:** delitev na 4 kaste in več tisoč podkast, kriterij delitve je dan z vero v reinkarnacijo (hinduizem), družb status pripisan, popolnoma zaprt sistem slojevitosti, religija je osnova. **KAPITALIZEM:** delitev na 2 (3) družb razrede (delavski, srednji, bogati – Moor), kriterij delitve so ekonom razlike med ljudmi, družb status je pridobljen, odprt sistem. **TEORETIČNE RAZLAGE SLOJEVITOSTI:** **funkcionalistične teorije:** funkcionalisti trdijo, da je slojevitost nujna, saj najsposobnejšim omogoča, da zasedejo najvišje in najpomembnejše položaje v družji. To je za družbo funkcionalno, koristno, zato je potrebno najsposobnejše tudi najvišje nagradjevati in jih tako vzpodbujati bza doseganje visokih položajev in predano delo. **KRITIKA** – slojevitost povzroča izključevanje nižjih slojev in s tem zmanjšuje družb povezanost; dvom o integracijski moči. **Konfliktne (marksistične) teorije:** konfliktni teoretiki razumejo slojevitost kot izvor konfliktov v družbi. Do slojevitosti v kapitalist družbi pride zaradi privatne lastnine proizvajal sredstev in neenakopravne porazdelitve vrednosti ustvarjenega dela. Kapitalisti – lastniki proizvajal sredstev izkoriščajo delavce, ki morajo za preživetje prodajati svojo sposobnost dela na trgu delavne sile. **KRITIKA** – očitali so mu, da redukcija vzroke zgolj na ekonomske razloge, tudi socialist družbe niso odpravile slojevitosti. **Webrova teorija:** Max Weber je izhajal iz Marxove teorije, vendar jo je razširil in dopolnil v dveh vidikih. 1. sprejemal je Marxovo razlago, da družb razredi temeljijo na ekonom razlikah med ljudmi, vendar je menil, da privatna lastnina ni edini ekonm dej. Navedel je še druge dej: izobrazbo, sposobnosti (veščine), usposobljenosti (kvalifikacije). 2. Weber je menil, da je družb slojevitost večplasten pojav in da poleg obstoječe ekonom ureditve, ki povzroča slojevitost, moramo enakovredno upoštevati še statusno (socialno) in polit ureditev. Tako: - ekonom ureditev povzroča neenako razporeditev bogastva v D in posledica so družb razredi; - statusna ureditev povzroča neenako razporeditev ugleda med ljudmi in posledica so različne statusne skupine (skupine z različno količino družb prestiža); - polit ureditev družb povzroča neenako razporeditev moči in posledica so različne polit stranke (po Webru tudi sindikati, poklicna združenja). **Dahrendorfova teorija:** razlaga nastanek družb slojevitosti kot težnjo po družb organiziranosti, ki se je vedno oblikovala z delitvijo na tiste, ki ukazujejo (upravljajo in nadzirajo delo) in tiste, ki ubogajo (izvršujejo ukaze in delajo). Tako dobijo različno družb moč, ta pa je po Dahrendorfu ključnega pomena pri ustvarjanju in ohranjanju družb slojevitosti.

RAZISKOVANJE DRUŽB SLOJEVITOSTI: subjektivna metoda: izvaja se na terenu s spraševanjem, anketiranjem ljudi, v kateri razred bi uvrstili sami sebe. Metode ne uporabljamo za raziskovanje slojevitosti celotne družbe, saj je preveč subjektivna in se njenih rezultatov ne da posplošiti, uporabna je v kombinaciji z drugimi metodami za raziskovanje pilit vedenja ljudi (korelacija med doživljanjem lastne razredne pripadnosti in polit odločanjem). Družb razred je pojmovan kot družb kategorija. **Reputacijska metoda:** izvaja se na terenu z anketiranjem ljudi. Sprašujemo jih, v kateri družb razred bi uvrstili svoje prijatelje, sorodnike, sosede, sodelavce, znance. Ta metoda je preveč subjektivna in ima omejen obseg, saj predpostavlja poznavanje med ljudmi. Družb razred se v tem primeru razume kot družb skupina. **Objektivna metoda:** raziskovanje temelji na že znanih in objektivnih določilih razredne pripadnosti (izobrazbe, dohodek, poklic), ki umestijo pos v določen družb razred. Metoda je še najbolj enostavna in poceni, saj večino podatkov dobimo iz že obstoječih virov. **SODOBNI DRUŽB RAZREDI: delavski razred:** sem sodijo račni (manualni) oz fizični delavci – plavi ovratniki. Izobrazba je nizka – kvalificirani, polkvalificirani ali nekvalif delavci. Znač je težja zaposljivost, manjša zanesljivost zaposlitve, manjše možnosti napredovanja, brez dodatnih ugodnosti. Nizek življ standard, usmerjeni so v sedanjost, delo doživljajo instrumentalno, pričakovanja glede izobraževanja potomstva so majhna. **Srednji razred:** sloj nemanualnih delavcev, ki pa so notranje zelo različni. Praviloma imajo srednješolsko ali univerzitetno izobrazbo. Od svoje zaposlitve ne pričakujejo zgolj zasluzka, temveč tudi zadovoljstvo, možnost napredovanja in dodatne ugodnosti. Življ standard je višji, povezan s konkurenčnostjo njihove zaposlitve. Odnos do življ je načrten in pogosto preračunljiv, zato tudi spodbujajo otroke k izobraževanju. V sr razredu je treba upoštevati znač, ki razlikujejo nižji (predvsem ženski, nižje vrednoteni in slabše plačani poklici) in višji srednji razred (višje vrednoteni in bolje plačani intelektualni oz profesionalni poklici). **Višji oz razred bogatih** (po Mooru): 10% ljudi, ki razpolagajo z večino družb bogastva in imajo največjo moč in ugled.

REVŠČINA: družb nesprejemljiva obl družb neenakosti; prikrajšanost na materialnem in socialnem področju ter izločenost na rob družbe. **Koncept absolutne revščine:** poskus določitve kriterijev revščine z določitvijo najmanjšega obsega potreb, ki morajo biti zadovoljene za človekov obstoj. **Koncept relativne revščine:** kriterij revščine se izoblikuje na oceni, kaj je v neki družbi potrebno za sprejemljiv nač življ. **Teorija začaranega kroga:** če se rodiš v revni družini, nimaš možnosti za pridobivanje izobrazbe, kar povzroči, da ohranjaš status quo – revščino. **Teorija o kulturi revščine:** obstaja subkultura revežev, ki naj bi jim preprečevala, da se izrgajo revščini. Gre za otopelost, vdanost v usodo, ki jim onemogoča spremembo na boljše. **Teorija situacijske prisile:** reveži so prisiljeni v revščino, saj je posledica okoliščin, v katerih živijo. **KAKO SE REVŠČINA OHRANJA? Marksisti:** razlog za revščino je v izkoriščevalskih razmerjih kapitalist produkcije (revščina enih je pogoj za bogastvo drugih). **Weber:** razlog je v slabem tržnem položaju revežev, ki nimajo nikogar, ki bi zastopal njihove interese. **Funkcionalisti:** revščina je funkcionalna, koristna za družbo. Služila naj bi kot opomin drugim članom družbe, po drugi strani pa izkoristila reveže kot primarne grešne kozle (stigmatizacija). Funkcionalnost revščine je tudi v tem, da reveži opravljajo dela, ki jih nihče drug noče in dajejo delo celemu nizu poklicev, ki obstajajo tudi zaradi njih. **DRUŽB MOBILNOST:** pomeni premičnost pos ali družb skupin v družb prostoru. **Horizontalna:** prostorsko-migracije, znotrajslojevske; **vertikalna:** medlojevska. **Vertikalno lahko raziskujemo z dveh vidikov: 1. z vidika pos** lahko ugotavljamo, kako se je spremenil njegov družb položaj (vrednosti): mobilen navzgor, mobilni navzdol, nemobilni). Pri tem nam znotraj generacijska (intrageneracijska) mobilnost pove, koliko se je pos družb položaj spreminjal tekom njegovega življ, medgeneracijska (intergeneracijska) mobilnost pa, koliko v primerjavi s prejšnjimi generacijami (starši, stari starši). **2. z vidika družbe** pa ugotavljamo, kakšne možnosti napredovanja (izboljšanja družb položaja) omogoča pos družba. Tako ločimo odprte stratifikacijske sisteme (sodobne družbe), v katerih je možnost vertikalne mobilnosti precej velika in zaprte, v katerih je ta možnost majhna ali je ni.